

תורה שבעל פה

לקט מצוות, גמרא מסכת בבא מציעא,
משנה, אגדה, מספרות השו"ת, תפילה
לעולים חדשים

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה : שעתיים וחצי
- ב. מבנה השאלון ומפתח הערכה : בשאלון זה שלושה פרקים
70 נקודות	– (14x5)	פרק ראשון - לקט מצוות
70 נקודות	– (14x5)	פרק שני - גמרא מסכת בבא מציעא
- או
- פרק שלישי - תכני תורה שבעל פה (15x2) - 30 נקודות
- סה"כ - 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש : אין
- ד. הוראות מיוחדות : אין

בהצלחה !

יש לענות על פרק ראשון אן על פרק שני, לפי התכנים שלמדת.

השאלות

פרק ראשון - לקט מצוות (70 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על חמש מן השאלות 1-7 (לכל שאלה - 14 נקודות)

1. שלא לשבור עצם מהפסח (טז)

- א. (1) מדוע אסור לשבור עצם מקרבן פסח?
 (2) "ועובר עליה ושבר עצם בפסח טהור, לוקה". הסבר מה זה פסח טהור.
 (6 נקודות)
- ב. "כאילו תאמר דרך משל שהכריחו המלך ומינהו באמנות רעה, באמת אם כל עסקו תמיד כל היום באותו אמנות, ישוב לזמן מן הזמנים מצדקת לבו להיות רשע גמור..."
 (1) הסבר את המשל ואת הנמשל.
 (2) מה היא הדרך להשפיע על פעולותיו החיוביות של אדם?
 (8 נקודות)

2. מצות שמיטת קרקעות (פד)

- א. ספר החינוך כותב שמצות שמיטת קרקעות היא: "להפקיר כל מה שתוציא הארץ בשנה השביעית... ויזכה בפירותיה כל הרוצה לזכות".
 הסבר בלשונך את דברי ספר החינוך, בתשובתך הסבר מהו "הפקר".
 (6 נקודות)
- ב. בשורשי המצוה כותב ספר החינוך שני טעמים למצות שמיטה. הסבר את שני הטעמים.
 (8 נקודות)

3. מצוות תוכחה (רלט)

- א. (1) במצוות תוכחה בתורה כתוב: "ולא תשא עליו חטא". על איזה חטא מדובר, ולמי נאמר "ולא תשא עליו חטא"?
 (2) כיצד יש לנהוג כדי שלא לחטוא באותו חטא?
 (6 נקודות)
- ב. "כשם שמצווה לומר דבר הנשמע כך מצווה לשתוק במקום שאין הדבר נשמע".
 (1) מדוע יש לפעול על עיקרון [=כלל] זה?
 (2) כתוב שתי דוגמאות ליישום של עיקרון זה.
 (8 נקודות)

4. מצות אהבת ישראל (רמג)

א. (1) מדוע מצות אהבת ישראל היא "כלל גדול בתורה"?

(2) כתוב דוגמה משלך (שאינה כתובה בספר החינוך) בה ניתן ליישם את המצווה "ואהבת לרעך כמוך".

(9 נקודות)

ב. הסבר מה שורש (=טעם) המצווה "ואהבת לרעך כמוך". (5 נקודות)

5. לקרוא שמע פעמיים בכל יום (תכ)

א. לפי ספר החינוך, מה התועלת שיש לקרוא את קריאת שמע גם ביום וגם בלילה? (5 נקודות)

ב. איזו בעיה יכולה להיות כשקוראים בקריאת שמע את המילים "בכל לבבך" או "ואבדתם מהרה", ומה

הפתרון לבעיה. (6 נקודות)

ג. ספר החינוך כותב שנשים פטורות לומר קריאת שמע, כי זו מצוות עשה שהזמן גרמא.

הסבר מדוע מצוות קריאת שמע היא מצוות עשה שהזמן גרמא.

(3 נקודות)

6. לאהוב את הגרים (תלא)

א. איך מקיימים את המצווה לאהוב את הגרים? כתוב אפשרות אחת. (3 נקודות)

ב. ספר החינוך שואל לשם מה צריך לצוות על אהבת הגרים הרי הם כלולים כבר במצות "ואהבת לרעך

כמוך". כתוב את התשובה של בעל ספר החינוך לשאלה זו. (5 נקודות)

ג. ספר החינוך לומד ממצווה זאת כיצד ראוי להתייחס לעוד סוג של אנשים. מי הם אותם אנשים ובמה

הם דומים לגרים? (6 נקודות)

7. לעבוד ה' יתברך בתפילה בכל יום (תלג)

א. ספר החינוך כותב: "אף על פי שמצוה זו היא מהמצוות הכוללות, כלומר שכוללות כל התורה... יש בזו כמו

כן פרט..."

(1) הסבר מדוע מצוה זו היא מהמצוות הכוללות שבתורה.

(2) כתוב מהו הפרט שיש במצוה זו.

(6 נקודות)

ב. ספר החינוך כתב שכל אדם חייב להשתדל "להיות מתפלל עם הציבור". מדוע?

(4 נקודות)

ג. ביום כיפור מוסיפים תפילה. מה שמה של התפילה, ומדוע מוסיפים אותה? (4 נקודות)

יש לענות על פרק ראשון או על פרק שני, לפי התכנים שלמדת.

פרק שני - גמרא – מסכת בבא מציעא

אם בחרת בפרק זה, ענה על חמש מן השאלות 8-16 (לכל שאלה - 14 נקודות)
שים לב: עליך לענות לפחות על אחת מן השאלות 13-16.

8. פירות מפוזרין; ייאוש שלא מדעת

א. "בעי רבי ירמיה... קב שומשמין בארבע אמות מהו?" הסבר את שני צדדי הבעיה של ר' ירמיה.
 (6 נקודות)

ב. (1) "תא שמע גנב שנטל מזה ונתן לזה וכן גזלן שנטל מזה ונתן לזה וכן ירדן שנטל מזה ונתן לזה מה שנטל נטל ומה שנתן נתן".

הסבר את קושית הגמרא. בתשובתך כתוב על מי קשה מברייתא זו - על אביי או על רבא.
 (2) "תרגמה רב פפא בליסטים מזוין" – הסבר את תרוצו של רב פפא.
 (8 נקודות)

9. מצא בכותל; אם היה משכירו לאחרים

א. (1) "תנא מפני שיכול לומר לו של אמוריים הן". על איזה מקרה שנוכר במשנה, מדובר בברייתא זאת?
 (3 נקודות)

ב. הגמרא שאלה: "אטו אמוריים מצנעי ישראל לא מצנעי".
 (1) על איזה מקרה שנוכר במשנה מקשה הגמרא?
 (2) הסבר את הקושיה.
 (5 נקודות)

ג. (1) "אם היה משכירו לאחרים אפילו בתוך הבית הרי אלו שלו: ואמאי ליזיל בתר בתרא".
 (1) הסבר את קושיית הגמרא שבציטוט.
 (2) הסבר את תשובת ריש לקיש בשם בר קפרא לקושיית הגמרא.
 (6 נקודות)

10. הלוקח פירות מחבירו

א. "הלוקח פירות מחבירו ומצא בהן מעות... אם היו צרורין נוטל ומכריז".
 על פי אילו סימנים יוכל המאבד לקבל את אבדתו? (2 נקודות)
 ב. "הלוקח פירות מחבירו... ומצא בהן מעות... אמר ריש לקיש משום ר' ינאי לא שנו אלא בלוקח מן התגר, וכן תני תנא קמיה דרב נחמן..."

ע"פ רש"י, הסבר בלשונך את המקרה המסומן בקו, את הדין, וטעם הדין.
 (6 נקודות)

ג. על אוקימתא זו של ריש לקיש בשם ר' ינאי ושל התנא ששנה בפני רב נחמן, שאל רב נחמן שאלה.
 (1) הסבר את שאלתו של רב נחמן.
 (2) הסבר את תשובתו של רב נחמן לשאלה. (6 נקודות)

11. סימנין דאורייתא או דרבנן

א. "איבעיא להו סימנין דאורייתא או דרבנן מאי נפקא מינה לאהדורי גט אשה בסימנים"

(1) הסבר את המקרה בנוגע לגט.

(2) מה יהיה הדין במקרה של הגט - אם סימנים דאורייתא ומדוע, ומה יהיה הדין אם סימנים מדרבנן

ומדוע?

(8 נקודות)

ב. "ת"ש אין מעידין אלא על פרצוף הפנים עם החוטם..."

הגמרא מביאה הוכחה ממשנה זו לשאלה אם סימנים דאורייתא או דרבנן.

כתוב מה הוכחה הגמרא ממשנה זו, והסבר את ההוכחה.

(6 נקודות)

12. אונאת דברים ואונאת ממון

א. מדוע דווקא בנוגע לאונאת דברים נאמר "ויראת מאלוקיך"? העזר ברש"י. (4 נקודות)

ב. "אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן נוח לו לאדם שיבוא על ספק אשת איש ואל ילבין פני חברו ברבים"

(1) דברים אלה נאמרו בנוגע למעשה דוד ובת שבע. מדוע בת שבע נחשבת "ספק אשת איש"?

(2) מה ענה דוד לאנשים שהלבינו את פניו?

(6 נקודות)

ג. חכמים למדו מהמסופר בתורה על תמר ש"נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו

ברבים". הסבר את הלימוד.

(4 נקודות)

בקיאות (ללומדים 8 דפי גמרא ורש"י)

13. "סימנין וסימנין ועד אחד - עד אחד כמאן דליתיה דמי, ויניח".

(1) הסבר בלשונך את המקרה.

(2) הסבר בלשונך את המילים "עד אחד כמאן דליתא דמי",

(3) הסבר מה הכוונה "ויניח".

(8 נקודות)

ב. "הוא אומר סימני הגט והיא אומרת סימני הגט - ינתן לה"

(1) על פי הגמרא, מהו הסימן שהם נותנים?

(2) מהו הדין הוא ש"ינתן לה"?

(6 נקודות)

14. אונאת דברים וגניבת דעת

א. אימא שלום הקפידה שבעלה, רבי אליעזר, לא ייפול על פניו. פעם אחת היא לא הקפידה על כך. מדוע היא לא הקפידה באותה פעם? כתוב שנ הסברים.

(5 נקודות)

ב. (1) "רבי יהודה אומר לא יחלק החנווני קליות ואגוזין לתינוקות מפני שהוא מרגילן לבוא אצלו וחכמים מתירין". הסבר מה הטעם של חכמים.

(2) "ולא יפחות את השער וחכמים אומרים זכור לטוב". הסבר את הטעם של רבי יהודה ואת הטעם של חכמים. העזר ברש"י.

(9 נקודות)

עיון (ללומדים 6.5 דפי גמרא ורש"י בתוספת עיון במקורות)15. פירות מפוזרים; יאוש שלא מדעת

א. "חצי קב בשתי אמות". תוספות שאל: "תימה הלא קב בארבע אמות הוי נמי חצי קב בשתי אמות ומאי קמבעיא ליה".

(1) הסבר את שאלת התוספות.

(2) הסבר את תשובה אחת של התוספות לשאלתו.

(8 נקודות)

ב. אביי ורבא לא חלקו ביניהם "באבידה מדעת". הסבר מה הכוונה "באבידה מדעת", וכתוב דוגמא מהגמרא למקרה כזה. (4 נקודות)

16. תנורו של עכנאי

א. "אמר להם רבי עקיבא אני אלך שמא ילך אדם שאינו הגון ויודיעו ונמצא מחריב את העולם כולו".

הוכח מן הגמרא שהחשש של רבי עקיבא היה נכון. (4 נקודות)

ב. עיין בדברי הגאון רבי אליהו מוילנא (הגר"א) וענה על השאלה שאחריהם.

על כן הביא להם רביה מן החרוב שנעקר החרוב להודיע לבני האדם שר' אליעזר נמצא אצלו הדבר הזה דהיינו מדת ההסתפקות, כי שם חרוב היה בעת חז"ל לשם מושאל על מדת ההסתפקות כמו שאמרו (ברכות יז ע"ב): "וחנינא בני די לו בקב חרובין". והם אמרו לו שאין מביאין רביה מן החרוב שאין זה אות מספיק ואינו מוכרח שכל המתעסק בתורה באופן זה אמת יהגה חפז שלא יטעה באחד מן הדינים.

אחר כך אמר להם אם הלכה כמותי אמת המים יוכיחו. באות הזה מודיע שנמצא אצלו עוד סגולה אחרת שראוי לומר שהלכה כמותו, וזה שהיה מכלל האנשים שנמשלה התורה אצלם למים, והוא רמז שנקבעת אצלו מדת הענווה וכבית הלל שזכו לקבוע הלכה כמותם מפני שענוותנים הם (עירובין יג ע"ב). והם אמרו לו אין מביאים רביה מאמת המים. שלא כל מי שדעתו שפלה תהיה הלכה כמותו.

(1) לפי הגר"א, כיצד ניסה רבי אליעזר להוכיח את צדקת דבריו מן החרוב, ומדוע לא קבלו חכמים

הוכחה זו?

(2) לפי הגר"א, כיצד ניסה רבי אליעזר להוכיח את צדקת דבריו מאמת המים, ומדוע לא קבלו

חכמים הוכחה זו?

(12 נקודות)

פרק שלישי - תוכני תורה שבעל פה

(30 נקודות)

ענה על שתיים מבין השאלות 17-28 (לכל שאלה 15 נקודות)

משנה

17. מסכת שבת

א. (1) "המתכוין להוציא לפניו ובא לו לאחריו - פטור. לאחריו ובא לו לפניו - חייב" (פרק י, משנה ד)

הסבר אחד מבין שני המקרים שבמשנה, והסבר את הנימוק לדין.

(2) בהמשך המשנה כתוב: "רבי יהודה אומר אף מקבלי פתקין". מי הם "מקבלי הפתקין", ומדוע הם

חייבים?

(7 נקודות)

ב. "הנוטל צפורניו זו בזו או בשיניו... וכן הגודלת וכן הכוחלת וכן הפוקסת - רבי אליעזר מחייב" (פרק י, משנה

ו)

(1) הסבר בלשונך את הפעולה שעושה "גודלת" ואת הפעולה שעושה "פוקסת".

(2) לפי רבי אליעזר, מהו אב המלאכה שעליו עברה הגודלת, ומהו אב המלאכה שעליו עברה הפוקסת?

(8 נקודות)

18. מסכת סנהדרין

א. (1) "ושלש שורות של תלמידי חכמים יושבין לפנייהם" (פרק ד משנה ד)

כמה תלמידי חכמים היו יושבים בכל שורה לפני הסנהדרין הקטנה, ומה היתה התועלת בתלמידי

חכמים אלו?

(2) בהמשך המשנה נאמר: "היו צריכין לסמוך, סומכין מן הראשונה".

מדוע היו צריכים לסמוך, ומה הכוונה ש"סומכין מן הראשונה"?

(8 נקודות)

ב. "ושמא תאמרן מה לנו ולצרה הזאת? ... ושמא תאמרן מה לנו לחוב בדמו של זה?" (פרק ד משנה ה)

(1) מי הם שיאמרו [=ישאלו] שאלות אלו?

(2) הסבר את שתי השאלות.

(7 נקודות)

19. מסכת אבות

א. "רבי" דוסתאי ברבי ינאי משום רבי מאיר אומר: כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב

בנפשו, שנאמר 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך' (דברים ד, ט) " (פרק ג

משנה ח)

מדוע השוכח דבר אחד ממשנתו, כאילו מתחייב בנפשו? כתוב הסבר אחד. (4 נקודות)

ב. "מסורת - סייג לתורה; מעשרות - סייג לעושר; נדרים - סייג לפרישות; סייג - לחכמה שתיקה" (פרק ג משנה

יג).

הסבר שנים מן ההיגדים שבמשנה זו. (6 נקודות)

ג. "הכל נתון" בערבון, ומצודה פרוסה על כל החיים, החנות פתוחה, והחנוני מקיף, והפנקס פתוח, והיד כותבת" (פרק ג, משנה טז)
 הסבר שנים מבין ההיגדים שבמשנה. (5 נקודות)

אגדה

20. מול בורא עולם

א. "שאל גוי אחד את רבי יהושע בן קרחה: מה ראה הקב"ה לדבר עם משה מתוך הסנה?" (שמות רבה פרשה ב', ה')

- (1) מה היה קשה לגוי בכך שהקב"ה נגלה למשה מתוך הסנה?
 - (2) לפי מה שכתוב בהמשך המדרש, מה השיב רבי יהושע בן קרחה לגוי?
- (7 נקודות)

ב. "ה' צדיק יבחן ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו" (תהילים יא, ה). אמר רבי יונתן: היוצר הזה אינו בודק קנקנים..." (מדרש רבה, בראשית רבה (וילנא) פרשת נח פרשה לב, ג).
 (1) כתוב במלואו את המשל שמביא רבי יונתן.
 (2) הסבר על פי משל זה מדוע הקב"ה מנסה דוקא צדיקים ולא רשעים.
 (8 נקודות)

21. צדקה וחסד

א. (1) טורנוסרופוס שאל את רבי עקיבא: "אם אלוהיכם אוהב עניים, מפני מה אינו מפרנסם?" (בבא בתרא י, ע"א).

הסבר את תשובתו של ר' עקיבא.

(4 נקודות)

ב. בסיפור בגמרא על מר עוקבא ואשתו מסופר שכל אחד מהם נתן צדקה באופן שונה.
 (1) כתוב שני הבדלים בין הדרך שבה מר עוקבא נתן צדקה ובין הדרך שבה אשתו נתנה צדקה.
 (2) כתוב יתרון (עדיפות) אחד שיש בדרך בה מר עוקבא נתן צדקה ויתרון (עדיפות) אחד שיש בדרך שבה אשתו נתנה צדקה.

(7 נקודות)

ג. מר עוקבא ואשתו ברחו מהעני ונכנסו לתנור.
 הרב יוסף חיים מקשה מדוע מר עוקבא ואשתו נכנסו לתנור הרי הם היו לבד? הסבר את תשובתו של הרב יוסף חיים לקושיה זו.

(4 נקודות)

22. רב ותלמיד

א. "ואמר רבי" יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: גדולה שמושה של תורה יותר מלמודה".

מהו "שימושה של תורה" ומדוע היא גדולה יותר מלימודה?

(5 נקודות)

ב. הרב חיים שמואלביץ' כתב על דרכו החינוכית של ר' פרידא: "ובגלל שבירת המידות זו זכה הוא עצמו

וזיכה את כל בני דורו לחיי עולם הבא". (שיחות מוסר [תשל"א - תשל"ג], מאמר כט עמוד צו)

מה היתה דרכו החינוכית של ר' פרידא, ומדוע ניתן ללמוד מר' פרידא על שבירת המידות? (5 נקודות)

ג. "...יוסי בן" יועזר אומר: יהי ביתך בית ועד לחכמים, והוי מתאבק בעפר רגליהם" הרב חיים מוולוז'ין

באר:

מלשון "ויאבק איש עמו" (בראשית לב, כה) שהוא ענין התאבקות מלחמה כי מלחמת מצוה היא וכן אנו נגד

רבותינו הקדושים אשר בארץ, ונשמתם בשמי מרום המחברים המפורסמים וספריהם אתנו...

(1) מהו ההסבר של הרב חיים מוולוז'ין לדברי המשנה "והוי מתאבק"

(2) איך רבי חיים מוולוז'ין מסביר את מה שכתוב "בעפר רגליהם"?

(5 נקודות)

משפט חברה ורפואה - מספרות השו"ת**23. מנהגי עדות ונוסח התפילה**

א. לפניך שני פסוקים: (1) "ברוב עם הדרת מלך" (2) לא תתגודדו"

הסבר מה לומדים מכל אחד מפסוקים אלו בנוגע לקביעת נוסח התפילה בבית כנסת חדש.

(7 נקודות)

ב. הרב אליהו בקשי דורון כתב שיש ערך רב בכך שיש מנהגים ומסורות רבות ומגוונות. הוא הוכיח את

דבריו ממצוות תפילה.

הסבר מה הערך בכך שיש מנהגים ומסורות רבות ומגוונות והדגם זאת במצוות תפילה.

(8 נקודות)

24. גיור וקבלת גרים

א. הרמב"ם כתב לגר שהעליבו אותו: "לא כסיל קרא ה' שמך אלא משכיל... תלמידו של אברהם אבינו".

(1) מדוע גר אינו כסיל אלא משכיל?

(2) מדוע גר נחשב לתלמידו של אברהם אבינו?

(8 נקודות)

ב. הרב שלמה דייכובסקי כתב שלא ניתן לבטל גרות של גר גם לאחר שהתברר שאינו שומר תורה ומצוות.

(1) הסבר את הנימוק של הרב דייכובסקי לדבריו.

(2) הרב דייכובסקי הוכיח את טענתו מהלכה בהלכות קידושין: "המקדש אשה על מנת שאני צדיק,

אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בליבו".

הסבר את ההוכחה לטענתו מהלכה בעניני קידושין.

(7 נקודות)

25. מעסיקים ועובדים

א. בפסוקים בתורה העוסקים באיסור הלנת שכר נאמר "כי עני הוא ואליו הוא נושא את נפשו" (דברים כד, טו). כתוב שני פירושים למילים תחתיהן יש קו.

(8 נקודות)

ב. (1) פועל עבד שעות רבות לתקן מכשיר מסוים. לקראת סוף היום הוא עשה טעות וכל עבודתו נהייתה חסרת ערך. היה צריך להתחיל ולתקן את המכשיר מהתחלה. המעביד מתלבט האם עליו לשלם לפועל עבור השעות הרבות שהוא עבד על המכשיר.

כיצד על המעביד לנהוג? בסס תשובתך.

(2) בימים בהם המגפה היתה בשיאה, בתי החולים סיפקו לרופאים ולאחיות שעבדו במחלקת הקורונה, את אמצעי המיגון הטובים ביותר שיש. בכך הם קיימו את דברי הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל שכתב: "בעל הבית מזהר מן התורה לעשות כל מה שאפשר להבטיח פועליו מסכנת מוות או ממום". (שו"ת משפטי עוזיאל,

כרך ד' סימנים מב-מג)

הסבר מאיזו מצווה בתורה למד זאת הרב עוזיאל.

(7 נקודות)

תפילה כמפגש26. מצות התפילה וברכות התורה

א. (1) מדוע היינו יכולים לחשוב שנשים יהיו פטורות מתפילה?

(2) מדוע נשים חייבות בתפילה? [ענה לפי הרמב"ם או לפי הרמב"ן]

(8 נקודות)

ב. בברכות התורה מברכים שלוש ברכות. מה התוכן של כל אחת מן הברכות?

(7 נקודות)

27. פסוקי דזמרא

א. המזמור המרכזי בפסוקי דזמרא הוא "אשרי יושבי ביתך".

אחת הסיבות לחשיבות של מזמור זה הוא הפסוק "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון"

(1) מה החשיבות של פסוק זה?

(2) כתוב הלכה שנוגעת לפסוק זה וממנה אפשר ללמוד על חשיבותו.

(8 נקודות)

ב. אדם שאיחר לתפילה צריך לקצר את התפילה כדי להגיע לתפילת העמידה עם הציבור.

מה הם שלשת החלקים בפסוקי דזמרא שעליהם אסור לדלג?

(7 נקודות)

28. ברכות קריאת שמע

א. במשנה במסכת ברכות, התנא רבי יהושע בן קרחה מסביר את סדר קריאת הפרשיות בקריאת שמע.

(1) מדוע קדמה פרשת שמע ל"והיה אם שמוע"?

(2) מדוע קדמה "והיה אם שמוע" ל"ויאמר"?

(6 נקודות)

ב. מהן שתי הברכות שמברכים לפי קריאת שמע בשחרית?

(3 נקודות)

ג. (1) מהי הבעיה שיש בעניית אמן אחרי ברכת "גאל ישראל" בתפילת שחרית?

(2) כתוב פתרון אחד לבעיה זו.

(6 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל

אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך